

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Кафедра міжнародних відносин

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Одеса
«Астропринт»
2023

УДК 327:477(075.8)
У45

Укладач:

І. В. Максименко, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

О. О. Волович, кандидат історичних наук, член редакційної ради журналу геополітичної аналітики «Бінтел», провідний експерт незалежного аналітичного центру геополітичних досліджень «Борисфен Інтел»;
І. М. Коваль, доктор політичних наук, професор, секретар Одеської міської ради

Рекомендовано до друку вченою радою факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (*протокол № 1 від 30 серпня 2023 року*)

Україна в системі міжнародної безпеки : методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» / уклад. І. В. Максименко. — Одеса : Астропринт, 2023. — 32 с.

Методичні вказівки розраховані на поглиблене вивчення тем навчальної дисципліни «Україна в системі міжнародної безпеки» здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та були розроблені відповідно до силабусу та робочої програми дисципліни. Основна мета вказівок — надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні тем практичних занять та у процесі самостійної роботи.

УДК 327:477(075.8)

© Максименко І. В.,
укладання, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
Тематика змістових модулів, завдання та література	6
Тематика практичних занять, завдання та література	16
Самостійна робота студентів	22
Питання до підсумкового контролю	25
Рекомендована література	26
Форми контролю і методи оцінювання	29

ВСТУП

Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Україна в системі міжнародної безпеки» призначені для допомоги здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», які навчаються в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова на Факультеті міжнародних відносин, політології та соціології.

Метою навчальної дисципліни «Україна в системі міжнародної безпеки» є розгляд теоретико-практичних засад зовнішньої політики України в сфері безпеки на регіональному та глобальному рівнях.

Вивчення і засвоєння студентами зазначеного предмету сприятиме усвідомленню місця України в системі міжнародної безпеки крізь призму теоретико-методологічних засад дослідження міжнародної безпеки та її рівнів, ролі міжнародних організацій у формуванні та підтримці міжнародної безпеки; нормативно-правових та інституційних засад реалізації політики безпеки України; підходів української держави до проблем безпеки в рамках ООН та ОБСЄ; місце України в системі євроатлантичної та європейської систем міжнародної безпеки; особливостей двостороннього співробітництва України в сфері безпеки та оборони.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

1. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог (ІК).

2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності (СК.2).

3. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному (СК.5).

4. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України (СК.9).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

1. Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики (РН.1).

2. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем (РН.7).

3. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій (РН.9).

Програма навчальної дисципліни «Україна в системі міжнародної безпеки» складається із таких змістових модулів:

1. Змістовий модуль I: Теоретико-методологічні засади дослідження глобальної та регіональної систем безпеки

2. Змістовий модуль II: Місце України у сучасній архітектурі системи безпеки

На вивчення навчальної дисципліни «Україна в системі міжнародної безпеки» відводиться 90 годин, з них: лекції складають 20 годин, практичні заняття – 10 години, самостійна робота студентів – 60 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

ТЕМАТИКА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, ЗАВДАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМ БЕЗПЕКИ

Тема 1

СУТНІСТЬ БЕЗПЕКИ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

У цьому розділі увага здобувачів звертається на визначення «безпеки», роз'яснюються різні підходи до її трактування та сприйняття. Далі розглядаються базові концепції міжнародної безпеки, зокрема, концепція балансу сил, концепція колективної безпеки, пояснюються умови їх виникнення та основні положення. Студентам пропонується проаналізувати сучасні світові процеси (глобалізація та регіоналізація міжнародних відносин, повернення сили як інструмента зовнішньої політики, інформаційно-технологічний розвиток) та їхній вплив на сутність безпеки. Крізь призму сучасних тенденцій розкриваються сучасні концепції міжнародної безпеки, серед яких концепції глобальної та регіональної безпеки, концепція кооперативної безпеки, «м'яка» безпека тощо.

Надалі пояснюються відмінності між поняттями «національна безпека», «регіональна безпека» та «міжнародна безпека» в сучасних умовах, а також супутні поняття: виклик, загроза, об'єкт та суб'єкт безпеки. Здобувачам пропонується поміркувати та обговорити актуальні загрози та виклики національній та міжнародній безпеці. Надалі пояснюється сутність системи міжнародної безпеки на сучасному етапі, а також наводяться приклади класифікації систем міжнародної безпеки.

Важливою частиною цього розділу є пояснення методологічного підходу до вивчення місця та ролі України в системі міжнародної та регіональної безпеки.

Література:

1. Безпека у глобальному світі / Константинов В.Ю., Мінгазутдінов І.О., Капітоненко М.Г., Галака С.П., Кривonos Р.А. Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. К.: «Київський університет», 2008. С. 389-468.

2. Бжезинський З. Україна у геостратегічному контексті. К., 2006. 102 с.
3. Коваль І.М. Глобалізація, загальна безпека і безпека в Україні // Євроатлантична інтеграція України: глобальний та регіональний виміри / Коваль І.М., Глебов С.В., Дубовик В.А. та ін.. Одеса: «Астропринт», 2008. С. 33-46.
4. Потехін О., Тодоров І. Глобалізація безпеки : навч. посібн. Донецьк, 2011. 246 с.
5. Buzan B., Hansen L. The Evolution of International Security Studies. Cambridge University Press, 2009. 398 p.
6. Buzan B., Wæver O. Regions and Powers. The structure of International Security. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 564 p.
7. Kay S. Globalization, Power, and Security. *Security Dialogue*. 2004. Vol. 35, No. 1. P. 9-25.
8. Nye J. S. The Future of Power. New York: Public Affairs, 2011. 320 p.
9. Nye J. S., Welch D. A. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History. Boston: Pearson, 2017. 499 p.
10. Security Studies. An Introduction. / Ed. by Williams P. D.. London – New York: Routledge, 2008. 576 p.
11. The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations / Ed. by Baylis J., Smith S., and Owens P.. Oxford: Oxford University Press, 2017. 536 p.
12. Wæver O. Politics, Security, Theory. *Security Dialogue*. 2011. Vol. 42, No 4-5. P. 465-480.

Тема 2

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ФОРМУВАННІ ТА ПІДТРИМЦІ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Цей розділ доцільно починати з розгляду базових положень інституціоналізму та міжнародних норм як інструментів підтримки та гарантування міжнародної безпеки. Надаються пояснення щодо глобального та регіонального характеру міжнародних організацій, особливостей міжнародних режимів (режим ядерного нерозповсюдження, режим контролю над озброєнням тощо) та їхнього потенціалу в питаннях міжнародної безпеки та стабільності.

Практичний аспект рекомендується починати з аналізу ООН як провідної глобальної організації забезпечення та підтримку міжнародної

безпеки, коротко простеживши історію її створення, розвиток та сучасний стан. Здобувачам пропонується проаналізувати роль органів ООН з підтримки миру та безпеки (Рада Безпеки, Генеральна Асамблея, Міжнародний суд ООН) та додаткових механізмів, які залучені до безпекових питань.

Наступною інституцією є ОБСЄ, яка займає особливе місце в системі міжнародної безпеки. Надається коротка довідка про шлях ОБСЄ від наради до організації; аналізуються пріоритетні напрямки та механізми діяльності ОБСЄ з підтримки безпеки та миру.

Європейський вимір представлено такими організаціями, як НАТО та Європейський Союз. Шляхом вивчення стратегічних документів розкривається еволюція концептуальних засад НАТО та аналізується її роль у формуванні сучасної системи міжнародної безпеки. Надалі розглядається чинник Європейського Союзу в системі міжнародної безпеки з урахуванням особливостей реалізації спільної політики безпеки та оборони ЄС на сучасному етапі.

Література:

1. Єрмолаєв А.В. та ін. ОБСЄ: сучасні виклики та перспективи розвитку. Аналітична доповідь. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. 2013. 52 с. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1518/>
2. Кучик О. С. Механізми та форми реалізації колективної безпеки у діяльності міжнародних організацій. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 99, Ч. II. С. 34-39.
3. Міжнародні організації: навч. посіб. / За ред. О.С. Кучика. – К.: Знання, 2007. – 749 с.
4. Статут ООН. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
5. A Secure Europe in a Better World. European Security Strategy. 12.12.2003. URL: http://www.eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/security_strategy_for_europe/index_en.htm
6. NATO 2022 Strategic Concept. Madrid, 2022. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept/>
7. Perspectives on World Politics / Ed. by R. Little and M. Smith. – London – New York: Routledge, 2006. – P. 182-189.
8. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. URL:

https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en

9. Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation, Lisbon, 2010. URL: <https://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>

10. The Liberal Institutional Paths to Peace // World Politics. Trends and Transformation / Ed. By C.W. Kegley and E.R. Wittkopf. – Boston – New York, 2001. – P. 595-644.

11. The United Nations at 70 // International Affairs. – 2015. – November. – Vol. 91, №6.

Змістовий модуль II

МІСЦЕ УКРАЇНИ У СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

Тема 3

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Тема починається з вивчення підходів України до визначення національної та міжнародної безпеки крізь призму основоположних документів. Здобувачам пропонується розглянути базові дефініції, які наводяться в цих документах, потім ознайомитися зі стратегічними цілями та основними завданнями політики національної безпеки української держави. Також відповідно до документів встановлюється класифікація викликів та загроз національній безпеці. Окремо розкриваються воєнно-політичні аспекти національної безпеки України. Базуючись на нормативно-правовій базі виокремлюються пріоритети та підходи України до посилення безпеки на національному та міжнародному рівнях; визначаються пріоритетні напрямки реалізації зовнішньої політики України у сфері безпеки та захисту національних інтересів. Важливим є розкриття повноважень та компетенцій органів влади в Україні в сфері безпеки та оборони.

Література:

1. Воєнна доктрина України від 24 вересня 2015 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>

2. Воєнна доктрина України від 25 березня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>
3. Горбулін В.П., Шевцов А.І. Шляхи зміцнення національної безпеки України. *Стратегічна панорама*. 2010. № 1 (38). С. 6-16.
4. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 № 638-IV в редакції Закону від 28.02.2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-15>
5. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 7 серпня 2015 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
6. Закон України «Про національну безпеку України» від 15 червня 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
7. Нормативно-правова база у галузі безпеки і оборони України / Центр досліджень армії, конверсії та розброєння. К., 2012. 820 с.
8. Резнікова О.О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. *Стратегічна панорама. Спеціальний випуск*. 2022. С. 45-53.
9. Смолянюк В. Ф. Системні засади національної безпеки України. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2018. № 2 (37). С. 107-126.
10. Стратегія національної безпеки України. Безпека людини – безпека країни від 14 вересня 2020 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
11. Стратегія забезпечення державної безпеки від 16 лютого 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>
12. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 6.05.2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
13. Україна в системі міжнародної безпеки / Національний інститут проблем міжнародної безпеки. К.: ПЦ «Фоліант», 2009. 572 с.
14. Gizicki W., Todorov I., Todorova N.. International and Regional Security Perspective of Poland and Ukraine. Lublin – Uzhhorod 2017. 108 р.
15. Maksymenko I. Is Neutrality a Solution for Ukraine's Security? Ukraine after Euromaidan: Challenges and Hopes / Ed. By V. Stepanenko and Y. Pylynskyi. Bern: Peter Lang, 2014. С. 115-124.

Тема 4

УКРАЇНА ТА ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ В РАМКАХ ООН ТА ОБСЄ

У цьому розділі розкриваються пріоритетні питання діяльності України в ООН з моменту проголошення незалежності. Увага приділяється позиції України з питань контролю над озброєнням, роззброєнням та врегулюванню конфліктів. Аналізуються позиція України щодо залучення міжнародної підтримки в контексті російської збройної агресії з 2014 року. Проблема реформування ООН та позиція України.

Окремо вивчається діяльність України в ОБСЄ в контексті трансформації системи міжнародної безпеки. Розглядається внесок ОБСЄ у врегулюванні російсько-українського збройного конфлікту з 2014 року. Звертається увага здобувачів на проблеми підвищення ефективності цієї організації та позиція України в цьому питанні.

Важливим вбачається детальний розгляд участі України в операціях з підтримки миру крізь призму національних інтересів. Нормативно-правове регулювання миротворчої діяльності України: національний та міжнародний контекст. Практичний внесок України в міжнародні миротворчі операції під егідою ООН та ОБСЄ.

Література:

1. Голопатюк Л. С., Іващенко А. М., Розумний О. Д.. Аналіз змін стратегії миротворчої діяльності Організації Об'єднаних Націй. *Збірник наукових праць центру воєнно-стратегічних досліджень* Національного університету оборони України. 2016. №3(58). С. 48-53.
2. Діяльність України в рамках ООН / Постійне представництво України при ООН. URL: <http://un.mfa.gov.ua/ua/ukraine-un/general-information>
3. Закон України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» від 23.04.1999. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/613-14>
4. Каляєв А. Збройні сили України у миротворчих операціях ООН і ОБСЄ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Збірник наук. праць. 2009. №14. С. 396-408.
5. Клименко О. П. Миротворча діяльність українського війська: Перше десятиліття. К.: Неопалима купина, 2004. 224 с.
6. Лоссовський І. Є. Дипломатичні пріоритети України в протистоянні російській агресії. *Стратегічна панорама*. 2019. № 1-2. С. 5-19.

7. Лоссовський І. Миротворчий досвід ООН і «план Б» урегулювання військово-політичного конфлікту на сході України. *Зовнішні справи*. 2016. №1. С. 11-15; №2. С. 16-20.
8. Луцьков А. Миротворчі контингенти збройних сил України в операціях НАТО та СНД. *Наукові записки. Серія «Історичні науки»*. 2009. Вип.14. С. 409-421.
9. Про Стратегію міжнародної миротворчої діяльності України : Указ Президента України від 15.06.2009 р. No 435-2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0007525-09>
10. Україна в міжнародних організаціях : навчальний посібник / За ред. Ю. І. Макара. Чернівці : Прут, 2009. 880 с.
11. Шелест Г. Миротворчість під час війни. Перспективи миротворчої діяльності України. Київ: Фонд Фрідріха Еберта, 2018. 14 с.
12. Namans C., Wiersman J. M. Helsinki Revisited: Europe's Security Deficit. *Стратегічна панорама. Спеціальний випуск*. 2022. С. 127-136.

Тема 5

УКРАЇНА В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНІЙ СИСТЕМАХ БЕЗПЕКИ

Цей розділ доцільно почати з характеристики системі європейської безпеки, виокремлюючи ключових акторів та зв'язки між елементами системи. Далі рекомендується проаналізувати підходи України до організацій з питань безпеки в Європі крізь призму стратегічних документів.

Становлення та розвиток співробітництва між Україною та НАТО розкривається з урахуванням зміни геополітичного контексту та ролі російського чинника. Співробітництво України та ЄС в сфері безпеки вивчається в контексті політичного діалогу між сторонами, а також як складова регіональних політик та ініціатив Європейського Союзу.

Окрема увага надається безпековому співробітництву України з країнами Центрально-Східної та Південно-Східної Європи, а також у Чорноморському регіоні, яке визначається залежністю від загального стану міжнародної безпеки та регіонального безпекового середовища.

Участь України у врегулюванні конфліктів в Європі: історія і сучасність. Інтереси та підходи України до врегулювання конфліктів в Європі.

Література:

1. Євроатлантична інтеграція України: глобальний та регіональний виміри / Коваль І.М. та ін.. Одеса: «Астропринт», 2008. 142 с.
2. Кучик О., Цебенко О. Участь України у врегулюванні етнополітичних конфліктів на пострадянському просторі. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2011. Вип. 28. С. 3-12.
3. Лоссовський І. Є. Придністровське врегулювання: внесок України та досвід для деокупації Донбасу. *Стратегічна панорама*. 2021. №1-2. С. 48-64.
4. Максименко І. В. Врегулювання криз та конфліктів як інструмент безпекового співробітництва ЄС та України. *Вісник ООН. Серія Політичні науки*. 2018. Т. 23. Вип. 2 (31). С. 53-68.
5. Манжола В.А. Європейська безпека і Україна. К.: Знання, 2010. 88 с.
6. Україна в системі міжнародних заходів щодо придністровського врегулювання: пріоритети та інструменти : аналітична доповідь / Г. Шелест, І. Максименко, Ю. Сербіна, Л. Хомич; за заг. ред.. В. Якушика. Одеса: Фенікс, 2011. 100 с.
7. Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО від 9.07.1997. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_002
8. Fedorenko K., Umland A. How to Solve Ukraine's Security Dilemma? The Idea of an Intermarium Coalition in East-Central Europe, August 30, 2017. URL: <https://warontherocks.com/2017/08/how-to-solve-ukraines-security-dilemma-the-idea-of-an-intermarium-coalition-in-east-central-europe/>
9. Gaber Y. Ukraine and Turkey in a New Security Environment: Bringing Credibility to Strategic Partnership *UA: Ukraine Analytica*. 2020. Is. 1(19). P. 23-33.
10. Henökl T. The European Neighbourhood Policy and the CFSP/CDSP: from the European Security Strategy to the Global Strategy. The Routledge Handbook on The European Neighbourhood Policy / Ed. by Tobias Schumacher, Andreas Marchetti and Thomas Demmelhuber. Routledge, 2018. P. 533-543.
11. Leguska A. V4 – Ukrainian cooperation within the European security // Ukraine, Central Europe and the Future of European security. – Bratislava, 2015. – P. 68-87.

12. Maksymenko I. Relations between Ukraine and Romania: the impact of the EU and Russia's policy. *Historical Yearbook*. 2021. Vol 18, Number XVIII. P. 123-137.
13. Shelest H., Gaber Y., Fylypenko A. Black Sea Policy of Ukraine. *UA: Ukraine Analytica*. 2020. Is. 1(19). P. 37-42.

Тема 6

ДВОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ

Розкриття питання про безпеку України в контексті діалогу з провідними акторами та стратегічними партнерами доцільно почати з пояснення поняття «стратегічне партнерство», «стратегічне співробітництво». Досліджуються обмеження та перспективи діалогу Україна-США з питань міжнародної безпеки. Співробітництво України з країнами Сходу та Азії в безпекових питаннях в контексті сучасних геополітичних процесів.

Література:

1. Близький Схід: міжнародна безпека, регіональні відносини та перспективи для України: Монографія / Рада нац. безпеки і оборони України, Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки; відп. редактор Б.О. Парахонський. К.: ПЦ «Фоліант», 2008. 591 с.
2. Захарченко А.М. Трансформація проблем регіональної безпеки Близького Сходу на початку XXI століття: можливі наслідки для України. *Стратегічна панорама*. 2009. № 3. С. 61-70.
3. Шелест Г. Українські миротворці на Близькому Сході. *Політика і час*. 2005. № 7. С. 51-60.
4. Beliakova, P., Tecott Metz, R.. The Surprising Success of U.S. Military Aid to Ukraine. *Foreign Affairs*. 2023. URL: https://www.foreignaffairs.com/ukraine/war-security-assistance-lessons?check_logged_in=1&utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20230429
5. China's Position on the Political Settlement of the Ukraine Crisis. 2023, February 24. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202302/t20230224_11030713.html

6. Espinas Gary D. Ukraine's Defense Engagement with the United States. *Journal of International Affairs*. 2010. Vol. 63, No. 2. Rethinking Russia P. 53-63.
7. Explaining China's Diplomatic Strategy on Ukraine. *The Diplomat*. 2023, March 21. <https://thediplomat.com/2023/03/explaining-chinas-diplomatic-strategy-on-ukraine/>
8. Gerasymchuk S. Ukraine and China: growing mutual interest amidst increasing international turbulence. *UA: Ukraine-Analytica*. 2019. №1(15). P. 7-14.
9. Lossovskiy I. Some elements of strategy and prospects of Ukraine's relations with the countries of the East Asian region. *UA: Ukraine-Analytica*. 2019. №1(15). P. 15-22.
10. Masters, J., Merrow, W. (2023). How Much Aid Has the U.S. Sent Ukraine? Here Are Six Charts. URL: <https://www.cfr.org/article/how-much-aid-has-us-sent-ukraine-here-are-six-charts>
11. Rumer E., Sokolsky R., Stronski P., and Weiss A. S.. Illusions Vs Reality: Twenty-Five Years of U.S. Policy Toward Russia, Ukraine, and Eurasia. *Carnegie Endowment for International Peace*, 2017. URL: <https://www.jstor.org/stable/resrep13080>

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРА

Проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти надає можливість вирішення наступних дидактичних цілей:

- сприянню поєднанню лекційних занять з самостійною навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів вищої освіти, а саме, теоретичну підготовку з практичною;
- розвитку умінь, навичок розумової праці, уміння застосовувати свої теоретичні знання для реалізації практичних завдань;
- формування у здобувачів вищої освіти інтересу до науково-дослідної роботи та залучення їх до наукових досліджень на кафедрі міжнародних відносин;
- забезпечення системного повторення, поглиблення та закріплення знань здобувачів вищої освіти за певною тематикою;
- поліпшенню навички здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності;
- здійснення діагностики і контролю знань здобувачів вищої освіти з окремих розділів і тем програми, формування уміння та навичок виконання окремих аспектів професійної діяльності у майбутньому.

Практичне заняття № 1 (2 години)

СУЧАСНА СИСТЕМА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ: КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ, ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ

Питання для обговорення

1. Класичні та новітні підходи до міжнародної безпеки.
2. Еволюція системи міжнародної безпеки в постбіполярний період.
3. Поточний стан системи міжнародної безпеки: актори, центри сили, вузли протиріч

Література

1. Безпека у глобальному світі / Константинов В.Ю., Мінгазутдінов І.О., Капітоненко М.Г., Галака С.П., Кривonos Р.А. Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. К.: «Київський університет», 2008. С. 389-468.

2. Потехін О., Тодоров І. Глобалізація безпеки : навч. посібн. Донецьк, 2011. 246 с.
3. Buzan B., Hansen L. The Evolution of International Security Studies. Cambridge University Press, 2009. 398 p.
4. Nye J. S. The Future of Power. New York: Public Affairs, 2011. 320 p.
5. Nye J. S., Welch D. A. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History. Boston: Pearson, 2017. 499 p.
6. Security Studies. An Introduction. / Ed. by Williams P. D.. London – New York: Routledge, 2008. 576 p.
7. The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations / Ed. by Baylis J., Smith S., and Owens P.. Oxford: Oxford University Press, 2017. 536 p.
8. Кучик О. С. Механізми та форми реалізації колективної безпеки у діяльності міжнародних організацій. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 99, Ч. II. С. 34-39.
9. NATO 2022 Strategic Concept. Madrid, 2022. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept/>
10. Perspectives on World Politics / Ed. by R. Little and M. Smith. – London – New York: Routledge, 2006. – P. 182-189.
11. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en
12. The United Nations at 70 // International Affairs. – 2015. – November. – Vol. 91, №6.

Практичне заняття № 2 (2 години)

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Питання для обговорення

1. Нормативно-правова основа безпекової політики України
2. Пріоритетні напрямки діяльності України в ООН: історія та сучасність
3. Участь України в ОБСЄ: проблеми та перспективи

Література

1. Воєнна доктрина України від 25 березня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>

2. Закон України «Про національну безпеку України» від 15 червня 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
3. Нормативно-правова база у галузі безпеки і оборони України / Центр досліджень армії, конверсії та розброєння. К., 2012. 820 с.
4. Резнікова О.О. Стратегічний аналіз безпекового середовища України. *Стратегічна панорама. Спеціальний випуск*. 2022. С. 45-53.
5. Смолянук В. Ф, Системні засади національної безпеки України. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2018. № 2 (37). С. 107-126.
6. Стратегія національної безпеки України. Безпека людини – безпека країни від 14 вересня 2020 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
7. Gizicki W., Todorov I., Todorova N.. International and Regional Security Perspective of Poland and Ukraine. Lublin – Uzhhorod 2017. 108 р.
8. Діяльність України в рамках ООН / Постійне представництво України при ООН. URL: <http://un.mfa.gov.ua/ua/ukraine-un/general-information>
9. Лоссовський І. Є. Дипломатичні пріоритети України в протистоянні російській агресії. *Стратегічна панорама*. 2019. № 1-2. С. 5-19.
10. Namans C., Wiersman J. M. Helsinki Revisited: Europe's Security Deficit. *Стратегічна панорама. Спеціальний випуск*. 2022. С. 127-136.

Практичне заняття № 3 (2 години)

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ

Питання для обговорення

1. Нормативно-правові засади миротворчої діяльності України
2. Миротворча діяльність України під егідою міжнародних організацій

Література

1. Голопатюк Л. С., Іващенко А. М., Розумний О. Д.. Аналіз змін стратегії миротворчої діяльності Організації Об'єднаних Націй. *Збірник наукових праць центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. 2016. №3(58). С. 48-53.
2. Закон України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» від 23.04.1999. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/613-14>

3. Каляев А. Збройні сили України у миротворчих операціях ООН і ОБСЄ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Збірник наук. праць. 2009. №14. С. 396-408.
4. Лоссовський І. Миротворчий досвід ООН і «план Б» урегулювання військово-політичного конфлікту на сході України. *Зовнішні справи*. 2016. №1. С. 11-15; №2. С. 16-20.
5. Луцьков А. Миротворчі контингенти збройних сил України в операціях НАТО та СНД. *Наукові записки. Серія «Історичні науки»*. 2009. Вип.14. С. 409-421.
6. Про Стратегію міжнародної миротворчої діяльності України : Указ Президента України від 15.06.2009 р. No 435-2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0007525-09>
7. Шелест Г. Миротворчість під час війни. Перспективи миротворчої діяльності України. Київ: Фонд Фрідріха Еберта, 2018. 14 с.

Практичне заняття № 4 (2 години)

РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Питання для обговорення

1. Особливості регіональної системи міжнародної безпеки
2. Євроатлантичний вимір безпекової політики України
3. Особливості безпекового співробітництва України з ЄС

Література

1. Євроатлантична інтеграція України: глобальний та регіональний виміри / Коваль І.М. та ін.. Одеса: «Астропринт», 2008. 142 с.
2. Кучик О., Цебенко О. Участь України у врегулюванні етнополітичних конфліктів на пострадянському просторі. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2011. Вип. 28. С. 3-12.
3. Лоссовський І. Є. Придністровське врегулювання: внесок України та досвід для деокупації Донбасу. *Стратегічна панорама*. 2021. №1-2. С. 48-64.
4. Максименко І. В. Врегулювання криз та конфліктів як інструмент безпекового співробітництва ЄС та України. *Вісник ОНУ. Серія Політичні науки*. 2018. Т. 23. Вип. 2 (31). С. 53-68.
5. Манжола В.А. Європейська безпека і Україна. К.: Знання, 2010. 88 с.
6. Україна в системі міжнародних заходів щодо придністровського врегулювання: пріоритети та інструменти : аналітична доповідь / Г.

Шелест, І. Максименко, Ю. Сербіна, Л. Хомич; за заг. ред.. В. Якушика. Одеса: Фенікс, 2011. 100 с.

7. Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО від 9.07.1997. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_002
8. Henökl T. The European Neighbourhood Policy and the CFSP/CDSP: from the European Security Strategy to the Global Strategy. The Routledge Handbook on The European Neighbourhood Policy / Ed. by Tobias Schumacher, Andreas Marchetti and Thomas Demmelhuber. Routledge, 2018. P. 533-543.

Практичне заняття № 5 (2 години)

ДВОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ

Питання для обговорення

1. Співробітництво України з країнами ЦСЄ та ПСЄ в сфері безпеки та оборони
2. Чорноморський регіон в безпековій стратегії України

Література

1. Стратегічна культура та зовнішня політика України / Під заг. ред. І. М. Ковалю, О. І. Брусиловської, В. А. Дубовика. Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2017. 264 с.
2. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього : монографія / За заг. ред. О.І. Брусиловської, В.А. Дубовика, І.М. Ковалю. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2020. 176 с.
3. Fedorenko K., Umland A. How to Solve Ukraine's Security Dilemma? The Idea of an Intermarium Coalition in East-Central Europe, August 30, 2017. URL: <https://warontherocks.com/2017/08/how-to-solve-ukraines-security-dilemma-the-idea-of-an-intermarium-coalition-in-east-central-europe/>
4. Gaber Y. Ukraine and Turkey in a New Security Environment: Bringing Credibility to Strategic Partnership *UA: Ukraine Analytica*. 2020. Is. 1(19). P. 23-33.
5. Leguska A. V4 – Ukrainian cooperation within the European security // Ukraine, Central Europe and the Future of European security. – Bratislava, 2015. – P. 68-87.

6. Maksymenko I. Relations between Ukraine and Romania: the impact of the EU and Russia's policy. *Historical Yearbook*. 2021. Vol 18, Number XVIII. P. 123-137.
7. Shelest H., Gaber Y., Fylypenko A. Black Sea Policy of Ukraine. *UA: Ukraine Analytica*. 2020. Is. 1(19). P. 37-42.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

№ з/п	Назва теми/індивідуальних завдань (рефератів)	Кількість годин
1	Тема 1. Сутність безпеки у сучасних міжнародних відносинах - Сучасні світові процеси (глобалізація та регіоналізація міжнародних відносин) та їх вплив на безпеку. - Класичні концепції міжнародної безпеки.	8
2	Тема 2. Роль міжнародних організацій в формуванні та підтримці системи міжнародної безпеки - ООН як провідна глобальна організація забезпечення міжнародної безпеки: історія створення та розвиток. Органи ООН з підтримки миру та безпеки (Рада Безпеки, Генеральна Асамблея, Міжнародний суд ООН). - Роль ОБСЄ в системі міжнародної безпеки: від наради до організації. Пріоритетні напрямки діяльності ОБСЄ з підтримки безпеки та миру. - Місце НАТО у формуванні сучасної системи міжнародної безпеки. Еволюція концептуальних засад НАТО у постбіполярний період. - Роль Європейського Союзу в системі міжнародної безпеки. Особливості реалізації спільної політики безпеки та оборони ЄС на сучасному етапі.	10
3	Тема 3. Нормативно-правові та інституційні засади реалізації політики безпеки України - Основоположні документи в сфері безпеки: аналіз ключових положень. - Загрози та виклики національній безпеці України. - Суб'єкти забезпечення національної безпеки та їхні повноваження.	8
4	Тема 4. Україна та проблеми безпеки в рамках ООН та ОБСЄ Україна та режим ядерного нерозповсюдження	10

	2. Підходи України до боротьби з міжнародним тероризмом 3. Участь України у міжнародних програмах з підтримки міжнародної безпеки. 4. Позиція України щодо конфліктів на пострадянському просторі.	
5	Тема 5. Україна в європейській та євроатлантичній системах безпеки 1. Вплив геополітичного положення України на її підходи до безпеки. 2. Регіоналізація безпекової політики України. 3. Аналіз нормативно-правових засад безпекового та оборонного співробітництва України з НАТО та ЄС.	10
6	Тема 6. Двостороннє співробітництво України в сфері безпеки 1. Вплив зовнішніх чинників на безпекове співробітництво України: основні тенденції та наслідки. 2. Проекти безпекового співробітництва в рамках ЦСЄ після «холодної війни»: причини невдач 3. Безпеківі питання у відносинах України з країнами Сходу та Азії	14
	<i>До самостійної роботи</i> відноситься: підготовка до практичних занять; написання рефератів/есе. Теми рефератів/есе студенти отримують на початку вивчення дисципліни. Однак тема може вибиратися індивідуально, але попередньо погоджується з викладачем. Основна мета роботи – вивчення важливих теоретичних або прикладних питань дисципліни за допомогою підготовки реферату/есе. Важливим є формування таких умінь і навичок студента: самостійно формувати проблему, визначати мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження; здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації; обробляти та аналізувати інформацію; логічно і послідовно викладати результати аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану роботу.	

	Есе являє собою твір, який відображає позицію автора з деякої актуальної проблеми (проблеми). Есе готується з метою висловлення своєї точки зору та формування несуперечливої системи аргументів для обґрунтування перевагу позиції, обраної автором даного тексту. Структура есе включає в себе такі складові елементи: 1. Вступ, де вказується тема, її обґрунтування та актуальність. Надається розбіжність наукових думок, вказується структура розгляду теми, та здійснюється перехід до головного викладу аргументів. 2. Основна частина. Має у своєму складі: а. судження та аргументи, які висувуються автором; б. докази, факти та приклади, що підтримують авторську позицію; с. аналітика контраргументів і протилежних суджень, де вважається доцільним показати їх слабкі сторони. 3. Висновки. Узагальнена головна думка, аргументи щодо захисту головного судження, а також загальний висновок про корисність цього твердження. Реферат/есе має бути підготовлений на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні відносини. Тему роботи треба розкрити в контексті сучасних наукових концепцій, обґрунтовано і доречно використовувати основні наукові терміни. Важливо висвітлювати об'єктивні з наукового погляду положення, застосовувати для унаочнення і підтвердження теоретичних положень реальні приклади, достовірну статистичну інформацію. Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи необхідно проаналізувати та систематизувати. Мінімальний обсяг використаних джерел – 15, при цьому матеріали, вилучені з Інтернету, можуть складати не більше третини номерів у списку джерел; більшість джерел повинні складати оприлюднені документи, статті та монографії. Для оформлення виносів у тексті й прикінцевого «Списку посилань» використовується стиль APA. Шрифт: Times New Roman, кегль 14, інтервал полуторний; вгорі справа вказується прізвище, ім'я, по-батькові автора есе, напрям підготовки.	
Разом		60

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття «національна безпека», «регіональна безпека» та «міжнародна безпека».
2. Концепції міжнародної безпеки.
3. Система міжнародної безпеки: визначення поняття та типологізація.
4. Глобалізація та міжнародна безпека.
5. Класичні підходи до проблем міжнародної безпеки.
6. Сучасні підходи до міжнародної безпеки.
7. Сучасні загрози та виклики міжнародній безпеці.
8. Роль міжнародних організацій в формуванні системи міжнародної безпеки.
9. Міжнародні організації та міжнародна безпека на сучасному етапі.
10. Місце України в системі міжнародної безпеки: методологія дослідження.
11. Концептуальний вимір політики України щодо проблем міжнародної безпеки.
12. Безпека України в контексті сучасної трансформації системи міжнародних відносин.
13. Нормативно-правові акти України з питання безпеки.
14. Загрози та виклики національній безпеці України.
15. Національна безпека України: вплив внутрішніх та зовнішніх чинників.
16. Вплив геополітичного положення України на її підходи до безпеки.
17. Засади, пріоритети та напрями забезпечення національної безпеки України.
18. Цілі, завдання та пріоритети державної політики з питань національної безпеки.
19. Пріоритетні питання діяльності України в ООН на сучасному етапі.
20. Миротворча діяльність України.
21. Пріоритети діяльності України в ОБСЄ.
22. Україна в системі європейської безпеки.
23. Співробітництво Україна – НАТО в сфері безпеки та оборони.
24. Співпраця України та ЄС в сфері безпеки.
25. Регіоналізація безпекової політики України.
26. Співробітництво України з країнами ЦСЄ в сфері безпеки.
27. Участь України в безпекових механізмах Південно-Східної Європи.
28. Чорноморський регіон в безпековій політиці України.
29. Участь України у врегулюванні конфліктів. Ініціативи України з врегулювання Придністровського конфлікту.
30. Україна та режими ядерного нерозповсюдження і контролю над озброєнням.

31. Діалог Україна-США з питань міжнародної безпеки.
32. Безпекові питання у відносинах України з країнами Сходу та Азії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Асиметрія міжнародних відносин / За ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. К.: Видавничий дім «Стилос», 2005. 555 с.
2. Бжезинський З. Україна у геостратегічному контексті. К., 2006. 102 с.
3. Горбулін В. П., Шевцов А. І. Шляхи зміцнення національної безпеки України. *Стратегічна панорама*. 2010. № 1 (38). С. 6-16.
4. Євроатлантична інтеграція України: глобальний та регіональний виміри / Коваль І.М. та ін.. Одеса: «Астропринт», 2008. 142 с.
5. Лоссовський І. Є. Дипломатичні пріоритети України в протистоянні російській агресії. *Стратегічна панорама*. 2019. № 1-2. С. 5-19.
6. Максименко І. В. Врегулювання криз та конфліктів як інструмент безпекового співробітництва ЄС та України. *Вісник ОНУ. Серія Політичні науки*. 2018. Т. 23. Вип. 2 (31). С. 53-68.
7. Смолянюк В. Ф. Системні засади національної безпеки України. *Вісник Національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого»*. 2018. №2(37). С. 107-126.
8. Трансформація національних концепцій безпеки як відповідь на нові глобальні та регіональні виклики і загрози: досвід України та НАТО : зб. міжнар. конф. / упорядн. В.Ю. Цюкало, М.О. Паламарчук, В.О. Семененко; за заг. ред. К.А. Кононенка. К.: НІСД, 2012. 80 с.
9. Buzan B., Hansen L. The Evolution of International Security Studies. Cambridge University Press, 2009. 398 p.
10. Gerasymchuk S. Ukraine and China: growing mutual interest amidst increasing international turbulence. *UA: Ukraine-Analytica*. 2019. №1(15). P. 7-14.
11. Klymenko I. Torn Asunder from Within: Ukraine and the Lessons for Global Security. *Connections*. 2016. Vol. 15, No. 1. P. 45-56
12. Larrabee S.F. Russia, Ukraine, and Central Europe: the Return of Geopolitics. *Journal of International Affairs*. 2010. Vol. 63, No. 2. P. 33-52.

13. Lossovskiy I. Some elements of strategy and prospects of Ukraine's relations with the countries of the East Asian region. *UA: Ukraine-Analytica*. 2019. №1(15). P. 15-22.

14. Modern Geopolitics as a Challenge for International Security / Eds. Oleksandra Kordonska, Rostyslav Romaniuk. Lviv-Olsztyn: Ivan Franko National University of Lviv, 2018. 192 p.

15. Wæver O. Politics, Security, Theory. *Security Dialogue*. 2011. August-October. Vol. 42. № 4-5. P. 465-480.

Додаткова

1. Воротнюк М. О. Стан і перспективи військово-технічної співпраці між Україною і Туреччиною. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 2 (11). С. 40-46.

2. Капітоненко М.Г. Міжнародні конфлікти: навч. посіб. К.: Либідь, 2009. С. 194-344.

3. Міжнародна інформаційна безпека: сучасні виклики та загрози. К.: Центр вільної преси, 2006. С. 9-27; С. 53-70; С. 332-349; С. 373-383.

4. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с.

5. Стратегічні пріоритети політики України в Чорноморському регіоні : аналітична доповідь, матер. кругл. столу / М.О. Воротнюк, А.М. Захарченко, І.В. Максименко та ін. ; за ред. А.О. Филипенка ; Регіон. філіал нац. ін-ту стратегічн. досліджень у м. Одесі. Одеса: Фенікс, 2013. 168 с.

6. Bond I. The EU, NATO and Ukraine: Prospects for Future Co-operation. *The War in Ukraine: Lessons for Europe*. / Artis Pabriks, Andis Kudors (eds.). Riga: University of Latvia Press, 2015. P. 127-145.

7. Dubský Z., Havlová R.. European Security Organisations in the Conflict in Ukraine. *Central European Journal of International and Security Studies*. 2017. Vol. 11, № 1. P. 31-57.

8. Fedorenko K., Umland A. How to Solve Ukraine's Security Dilemma? The Idea of an Intermarium Coalition in East-Central Europe, August 30, 2017. URL: <https://warontherocks.com/2017/08/how-to-solve-ukraines-security-dilemma-the-idea-of-an-intermarium-coalition-in-east-central-europe/>

9. Kushnir O. Why great national ideas end up on the backstage of regional politics. *The New Eastern Europe*. 2017. July 6. URL: <http://neweasterneurope.eu/2017/07/06/why-great-national-ideas-end-up-on-the-backstage-of-regional-politics/>

10. Maksymenko I., M. Vorotnyuk Conflicts and Security Threats in the Wider Black Sea Region. *“Favorita Papers” of the Diplomatic Academy of Vienna, Special edition 2008 “Black Sea Calling”* / Ed. M. Sully. Vienna : Diplomatic Academy of Vienna, 2008. P. 72-77.

11. Maksymenko I. Is Neutrality a Solution for Ukraine’s Security? *Ukraine after Euromaidan: Challenges and Hopes* / Eds. V. Stepanenko, Y. Pylynskyi. Bern: Peter Lang, 2014. P. 115-124.

12. Noack D. X.. Politics of Neutrality in the Post-Soviet Space: A Comparison of Concepts, Practices, and Outcomes of Neutrality in Moldova, Turkmenistan, and Ukraine 1990–2015. *Notions of Neutralities* / Eds. P. Lottaz, H. R. Reginbogin. London, 2019. P. 267-288.

13. Nuclear History of Ukraine / Ed. P. Sinovets. Springer Nature Switzerland AG, 2022.

14. Shelest H. What is the Future for Navy Cooperation in the Black Sea? *UA: Ukraine Analytica*. 2016. № 3(5). P. 56-61.

15. Strategic Culture and Foreign Policy of Ukraine / Eds. Koval I., Brusylovska O., Dubovyk V. Odesa: ONU, 2017. 262 c.

Електронні інформаційні ресурси

1. Законодавча база Верховної Ради України. URL: www.zakon.rada.gov.ua
2. Інститут світової політики. URL: iwp.org.ua
3. Міністерство закордонних справ. URL: www.mfa.gov.ua
4. Місія України при НАТО. URL: <http://nato.mfa.gov.ua/ua>
5. Національний Інститут стратегічних досліджень. URL: www.niss.gov.ua
6. Постійне представництво України при ООН. URL: <https://ukraineun.org/>
7. Представництво ЄС в Україні. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
8. Рада національної безпеки та оборони України. URL: <http://www.rnbo.gov.ua/>
9. Українська призма: Рада зовнішньої політики. URL: <http://prismua.org/>
10. Центр Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/>

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни застосовуються наступні методи навчання:

Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, обговорення проблемних ситуацій.

Наочні: у тому числі мультимедійні презентації, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: рольові ігри; виконання індивідуальних завдань (підготовка та публічний захист рефератів).

Засоби діагностики якості вищої освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Методи поточного / періодичного контролю: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань (рефератів), захист результатів індивідуальних завдань (рефератів).

Підсумковий контроль. Іспит (в усній формі).

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за національною шкалою
Здобувач освіти
Відмінно

Теоретична підготовка

Практична підготовка

у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до

	вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями	виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні

аналізу і синтезу; робити сформовані уміння та
узагальнення, висновки; під навички
час відповіді допускаються
суттєві помилки

Незадовільно з обов'язковим не володіє навчальним виконує лише елементи
повторним вивченням матеріалом завдання, потребує
дисципліни постійної допомоги
викладача

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний/періодичний контроль						Індивідуальне самостійне завдання	Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6			
5	5	5	5	5	5	30	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Навчальне видання

**УКРАЇНА
В СИСТЕМІ
МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач:

МАКСИМЕНКО Ірина Володимирівна

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Дизайнер обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,86.
Тираж 100 прим. Зам. № ____.

Видавництво і друкарня «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21

Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855

e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.